

Shared Space

De veiligheid voor blinden en slechtzienden

De vraag naar de veiligheid van blinden en slechtzienden in *Shared Space*–situaties wordt vaak gesteld en is zeer terecht. Er wordt vaak gezegd dat van de weggebruikers in een *Shared Space*–verblijfsgebied een ander gedrag wordt verwacht dan in een conventionele verkeerssituatie. Ze worden aangemoedigd tot sociaal gedrag, en een andere inrichting van de straat helpt hen daarbij. Daarbij wordt vaak gewezen op het oogcontact tussen mensen. En inderdaad zien we dat mensen op een *Shared Space* – locatie veel vaker naar elkaar kijken en elkaar met kleine gebaartjes laten weten wat zij willen.

Onderzoek

VISIO, een Nederlandse organisatie voor blinden en slechtzienden werkt samen met de Rijksuniversiteit Groningen, aan een onderzoek naar eventuele knelpunten voor deze groep mensen in *Shared Space*–verblijfsgebieden. Twee vragen staan daarin centraal:

- 1 Blinden en slechtzienden in relatie tot de andere weggebruikers: hoe werkt voor hen de communicatie en interactie met anderen? Is dat in een *Shared Space*–verblijfsgebieden dan in 'gewone' gebieden?
- 2 Blinden en slechtzienden in relatie tot de nieuwe inrichting: hoe oriënteren zij zich en hoe vinden zij hun weg in een *Shared Space*?

Oogcontact?

Over de eerste vraag: hoe communiceren blinden en slechtzienden in de openbare ruimte met anderen? Is dat in *Shared Space*–verblijfsgebieden anders dan in 'gewone' straten?

Communiceren met anderen doe je eigenlijk voortdurend als je op straat bent. Neem het zebrapad als voorbeeld: In Duitsland is veel onderzoek naar de veiligheid van zebrapaden gedaan. In 2007 waren er in Duitsland 5.713 ongelukken op een zebrapad, waarbij 21 dodelijk. Duitse onderzoekers van de vereniging van verzekeringsmaatschappijen 'Unfallforschung der Versicherer' (UDV) hebben een vergelijkend onderzoek uitgevoerd, en daarbij is gebleken dat het vooral voor kinderen, ouderen en mensen met een visuele belemmering erg lastig is om de situatie bij een zebrapad goed in te schatten. Wat blijkt namelijk: oogcontact is cruciaal! Alleen als je weet dat de automobilist je gezien heeft en aangeeft dat hij gaat stoppen, kun je veilig de straat oversteken. Een zebrapad verschilt in dat opzicht dus eigenlijk niet van een *Shared Space*–verblijfsgebieden; je moet je er als voetganger van vergewissen dat de automobilist je gezien heeft. Blinden en slechtzienden doen dit dan niet via oogcontact, maar zij gebruiken daarvoor hun stok en zij controleren via hun gehoor of de auto ook echt stopt. Toch is er één heel belangrijk verschil tussen *Shared Space* en een gewone straat. In een gewone straat rijden auto's behoorlijk hard, en daardoor merken ze je vaak niet of te laat op. Doordat ze in een *Shared Space*–verblijfsgebieden langzamer rijden, zien zij anderen veel beter en zijn veel eerder geneigd om te stoppen, en dat helemaal zonder zebrapad en stoplicht. Met andere woorden: de communicatie, zoals blinden en slechtzienden die geleerd hebben voor veilige mobiliteit in de openbare ruimte is in een *Shared Space*–verblijfsgebieden precies dezelfde als anders, alleen dat je beter wordt gezien en dat er meer rekening met je wordt gehouden. We komen hier later nog op terug.

Je weg vinden

De vraag is de belangrijkste vraag in het VISIO-onderzoek. Men is nagegaan, welke knelpunten blinden in *Shared Space*–verblijfsgebieden ondervinden. Daar is het volgende lijstje uitgekomen:

- Er zijn (bijna) nergens stoepranden, de rijbaan en de stoep zijn bijna nergens helemaal van elkaar gescheiden, of de scheiding is voor blinden en slechtzienden niet goed waar te nemen
- Er zijn geen stoplichten
- Er zijn (bijna) geen duidelijk gemarkeerde oversteekplaatsen (zebrapaden)
- Je kunt zomaar her en der geparkeerde auto's tegenkomen, omdat er niet echt een parkeerverbod is
- Geleidelijnen missen op veel plaatsen, en andere gidslijnen zijn niet of slecht bruikbaar
- Waar wél geleidelijnen, gidslijnen of doorgaande looproutes zijn, kun je obstakels tegenkomen (uitstallingen, terrassen, geparkeerde auto's of fietsen)

Stoepranden

Als je dit rijtje bekijkt, dan is er eigenlijk maar één punt dat je in bijna alle *Shared Space* wél en in bijna alle conventionele straten niet tegenkomt, namelijk dat er geen stoeprand is. De rest kom je bijna overal tegen. Er zijn in de openbare ruimte niet overal stoplichten, zebra's of andere oversteekplaatsen, er zijn niet overal geleide- of gidslijnen, er wordt overal fout geparkeerd, en je komt overal obstakels tegen. Een korte wandeling is meteen raak, je hoeft maar een paar stappen te lopen of je valt er bijna letterlijk over.

De stoepranden zijn echter inderdaad een probleem waar blinden en slechtzienden in een *Shared Space* mee te maken hebben, te meer omdat ook de blindenhonden getraïnd worden op stoepranden. Dat is dus een punt waar een goede oplossing voor gevonden moet worden. Want mensen in een rolstoel of met een rollator zijn juist weer heel blij dat er geen stoepranden zijn. Het is dus zaak om op een andere manier een strook te markeren waarvan blinden weten: ik loop nu langs de rand van de straat, en als ik over de markeringsstrook stap is mijn looprichting dwars over de straat. Op dit punt kunnen blinden en slechtzienden heel goed met ontwerpers samenwerken, en ontwerpers kunnen veel van blinden leren.

Waar ligt het probleem werkelijk?

Ligt het echte probleem niet eigenlijk heel ergens anders? Mensen met een normaal gewoon zicht hebben in de meeste gevallen geen idee van de wereld van blinden en slechtzienden. Velen weten niet eens wat een blindengeleidestrook is. Zou dit niet het punt moeten zijn om op in te haken? Maak de zienden bewust van de aanwezigheid van blinden en slechtzienden. En keer de 'kwetsbaarheid' om in een sterkte. Het is een enorme prestatie van blinden en slechtzienden die het voor elkaar krijgen zich in onze visuele wereld te bewegen en hun weg te vinden. Dan ben je niet kwetsbaar, maar sterk. Dan kun je iets heel uitzonderlijks. Juist deze vaardigheden zouden onder de aandacht van het brede publiek, maar ook van politici, van ontwerpers en van andere vakspecialisten gebracht moeten worden. Het is toch eigenlijk wel gênant dat we in onze maatschappij zo weinig over blinden en slechtzienden weten. Als we daar de krachten kunnen bundelen, zouden we veel vooruitgang kunnen boeken. En dat is eigenlijk precies wat *Shared Space* wil. Mensen rekening laten houden met elkaar en vooral: mensen van elkaar en met elkaar laten leren.

Obstakels voor blinden en slechtzienden

Boven: Groningen; midden: Haarlem en Rome; onder: Mülheim